

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Sebastiani Henrici Penzingeri, Consistorialis
Passaviensis, Decani, & Parochi in Trauttmanstorff ad
Laitam Bonus Ordo Triplicis Formatae Concionis Moralis In
Omnia Festa Sanctorum In Amplissima ...**

Penzinger, Sebastian Heinrich

Solisbaci, 1698

Concio Tertia. Textus: Vide, ne lumen quod in te est, tenebræ sint. Thema:
Examen conscientiaë quotidianum, utilissimum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-51763](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-51763)

IN FESTO SANCTI MARTINI.

CONCIO TERTIA.

Vide, ne lumen, quod in te est, tenebrae sint. Textus.
 Lucae cap. 11.

Necessarium, ac utilissimum animabus nostris est quotidianum examen conscientiae. Thema.

NUri lamina, dente lupino extergi solita, epigraphen tenet: *Tergendo niidius*: haud aliter anima nostra, frequenti conscientiae examine abterfa, splendorem nobilissimum sortitur: unde Psalmista hortatur: *Quaeritis in cubilibus vestris, in cordibus vestris compungimini.* Exordium
 Psalmo 4. & Psal. 76. *Meditatus sum nocte cum corde meo, & exercitabar, & scopebam spiritum meum. Vias meas in conspectu eius arguam, & ipse erit salvator meus.* inquit Job cap. 13. Textus Sacrae Scripturae.
 Audiamus, de necessitate, & utilitate conscientiae examine hortantes Patres: *Cum sepe numero, ac plurimum peccemus, & quam facillime obliviscamur, opus esset frequentissime, ac singulis horis, nos ipsos exquirere, rimari, ac perscrutari quam diligentissime.* docet S. Dorotheus Serm. 16. S. Dorotheus.
Duorum temporum habendam curam, mane & vesperi; id est, eorum, quae acturi sumus, & eorum, quae gessimus. praescribit S. Hieronymus lib. 3. S. Hieronymus.
 Apolog. adversus Rufinum cap. 10. *Non somnum mollibus admittas oculus, priusquam diurnorum operum ter signacula astimaveris;*

(Xx) 2

maueris;

S. Iobannis.

maveris; qua transi? quid egi? quid opportunum omisi? incipere autem à primo, percese quoque sequentia; & malis quidem commissis increpare, bonis autem delectare. hortatur Joannes S. beatus Serm. 3. De S. Ignatio fundatore Societatis JESU scribit Ribadeneira lib. 5. cap. 1. vita: In horas singulas sese cogitabat, & à reliquis in Deum animum avocabat, conscientiam suam discutiebat quàm diligentissimè. Item, de Sancto Xavero testatur Turfelinus lib. 6. cap. 6. vita: Sapius in die delictius conscientiam excutiebat suam, & ceteros ad idem facendum magnoperè hortabatur, in eo perfecta vita cardinem revolutus. In hoc ipsum Scriptores unanimiter consentiunt. Disce in eo secundum communis instituti leges tu tibi prætere vitam ordinare, & mores componere, & temetipsum judicare, teipsum, apud teipsum judicare, sæpè etiam condemnare, nec puniunt dimittere, sedeat judicans justitia, stet rea, & seipsum accusans conscientia. Nemo te plus diligit, nemo fidelius judicabit; mane præterita noctis, fac à temetipso exactionem, & cultura diei, tu tibi indicito cautionem; vespere præterita diei cautionem exige, & supervenientis noctis fac indicationem. S. Bernardus Serm. de imitat. Dom. cap. 31. Habeto codicem conscientiam tuam, & scribe quotidiana peccata, quomodo occubueris, per stratum tuum, perfer in medium, conscientiam tuam, & remiscere peccata tua. Dicit in corde tuo; expendimus dicit anima! quid fecimus boni, & quid mali operati sumus? & si quid boni facisti, gratias age Deo, si quid mali, de cætero ne facias. Instruct nos S. Chrysostomus in Psal. 50. allèrens ultimum. Nihil est, quid quis sic debeat cogitare, nisi ut in seipsum se conjiciat, se discat, se discutiat, se inspiciat, se quarat, se inveniat, & quod displicet, necet, & quod placet, optet, & placent. & hom. 23. in Matth. habet: Itaque lectum ac quietem petentibus, hoc judicium in eas, idoneum ad hanc rem hoc tempore consentaneus locus, camera, & lectulus, quod Propheta quippe dicitur.

S. Ignatius
Loyola.

S. Xaverius.

S. Bernardus.

S. Chrysostomus.

denotavit, dicens: *quæ dicitis in cubilibus vestris, in cordibus vestris compungimini. Neque res parvas contemne, sed magnas etiam earum rationes expete, hoc modo magna facilius evitabis delicta; id si diligenter quotidie facies, terribili futuri Judicis tribunali latus assistes. Electorum est actus suos quotidie, ab ipsa cogitationis fonte discutere, & omne, quod turbidum profluit, ab* S. Gregorius
intimis excicare, docet S. Gregorius lib. 35. moralium. Sicut mercatores quotidie lucri & damni rationes exigentes, Climacus.
pra reliquis augent opes; ita & lucra virtutum ii potissimum augent, qui earum vel incrementum, vel decrementum quotidie examinant. Climacus de vita relig. Sicut in domibus,
ubi frequens scapparum usus est, nulla apparent aranea, ita ubi frequenter examen conscientia adhibetur, Diabolus laqueos suos extendere veretur. Et sicut pavimentum quo sapius everritur, Busaus.
eo purius redditur, ita quo sapius conscientia per examen purgatur, tanto purior, teneriorque efficitur. tradit Busaus in virid. titulo eodem c. 4. Concludo cum S. Ignatio Lojola lib. Exercit. Examen conscientia ad purgationem anima, & peccatorum confessionem utilissimum est. Implorata S. Spiritus gratia Conceptus audiamus.

CONCEPTUS I.

Inter cætera præcepta ac leges, etiam sequentem Deus Confirmatio.
 legem Moysi præscripsit: *Sume tibi aromata, & stacten, & onycham, galbanum quoque boni odoris, & thus lucidissimum, faciesque thymiana compositum opere unguentarii mixtum diligenter, & purum: cumque in minutissimum pulverem universa aromata contuderis, pones ex eo coram testimonii tabernaculo. Exodi 30. Quid per contusionem ac mixtionem horum aromatum DEUS indicare voluit? Respondet S. Gregorius, per hanc aromatum contusionem & mixtionem intelligi crebram*
 (X x) 3 consci-

conscientiæ examinationem, & discussionem: *Aromata in pulverem redigere, est virtutes recogitando terere, & quo ad subtilitatem occulti examinis revocare, & hic pueris coram tabernaculo testimonii poni iubetur, ut DEUS ipse non jam Judex, sed testis sit, quod iudicium eius precipientes, & nosmet ipsos dijudicantes, misericordiam mereantur.* Verba sunt citati Patris: aromata comparatur diligens examen conscientiæ, ut sicut hæc delicatè condiunt & sapos reddunt cibos, sic medio diuturni examinis conscientiæ, delicta fit anima, Sancto Spiritui missus acceptissimus preparatur. Sicut aromata expellunt foetentia, ac odore suavi replent aromata, sic per frequens conscientiæ examen, expellitur sceler peccatorum, fragilitatum, ac imperfectionum nostrarum, anima verò suavissimo virtutum, ac perfectionum odore replentur. Sicut aromata impediunt putredinem, & ea, quæ condunt reddunt vegeta, ac permanentia; ita frequens examinis conscientiæ usus expellit ad lapsum proclivitatem, Spiritum facit vegetum in bonis actibus, ac permanentem in virtutum operantibus, nempe declinare malum, & facere bonum. Anima hominis instar horologii est, in quo index est conscientia, pondus verò hujus, examen; quod ergo horologio inscripsit Academicus, inscribo animæ: *Ritè, si sæpè reversor.* Horologium si sæpius revisitur, pondera attrahuntur, rectè procedit, rectè monstrat; sic si anima per examen conscientiæ in dies saltem hodie, mane, & vespere lustratur, inspicitur, dirigitur; rectè procedit, rectè monstrabit, rectè sonabit. *Ritè, si sæpè reversor.* Anima nostra est velut navis infitoris, quæ pretiosis meritorum mercibus onusta, ad beatæ æternitatis portum, per mortalis vitæ pelagus contendit: Nulla navis sine sentina, nulla parva anima sine navis, & defectuum est fordibus; navis nunc ut serventur nautæ sæpius sentinam exhauriunt, Academicus inscribit Læma: *Servor dum exoneror.* Sic anima in gratia Dei securissime conservatur, si medio examine conscientiæ a defectuum sentina indies exoneretur, purgetur, exsiccetur; *servor, dum exoneror.* Anima comparari potest orto vel agro, quem cœlestis agricola crucis vomere exaravit, gratiarum suarum rore fecundat.

verbi divini semine ditat; verum quibuscumque ager iste gratis impinguetur, cessabit nunquam Zizania germinare, quæ inimicus homo superfeminare minimè negligit; ad hæc Zizania eradicanda vix aliud paris efficacæ superest remedium, quàm diligens ac frequens conscientia examina; iterum Academicus exprobat; Oculo in agrum defixo, cui inscribit: *Lustrando mundatur.* Lustrando quotidie examine conscientia animam, lolium defectuum, spina imperfectionum ab anima evelluntur, rescantur, ager animæ, totus mundus & purus à viticrum zizania, bono semine perfectionum repletus, conservatur.

CONCEPTUS II.

Canticorum cap. 4. sponsam, quæ anima fidelis est, Angeli in cœlum ascendentem describunt: *Qua est ista, quæ ascendit per desertum, sicut virgula sumi, ex aromatibus myrrha, & universi pulveris pigmentarii.* Quod sponsam, dilectam Deo animam, Angeli inlitar suaviter fragrantium aromatum, ac suffiti cœlos ascendere describunt, non miror; quid enim est aliud pretiosa virtus, quàm odoriferum aroma, cui Academicus inscribit Lemma: *Ascendit sursum:* Sic virtuosa anima, sursum, ad cœli sedes, & gaudia æterna, elevatur; ast hoc miror; cur adnectant Angeli ascendisse virtuosam animam sicut *Virgulam:* Cur sicut virgulam? an fors per hoc, quod sicut virgulam ascendisse dicant, mysterium detegunt? sic est, mysterium quàm maximum, quod indico: virgula, Symbolum, ac figura est Judicii, ac Judicantis; ita super cap. 2. Apocalyp. glossatur Cornelius à Lapide: *Et reges eos in virga ferrea: Ingenuè hic loquitur S. Joannes de die judicii, in quo S. Victores, & Dei mandata custodientes usque in finem creabuntur à DEO judices orbis.* Sicut Virgula ascendit sponsa, fidelis anima, Virgâ inquam Judicii, frequentioris examina conscientia, proficit anima in virtutibus, & præmi in consequitur regni cœlorum. Ita Hartung. Dom. 22. post Pentecost: conc. 5. *Sicut Virgula ascendisse dicitur, quia Virgâ Judicii sese continuit, & ad virtute in virtutem excrevit.*

CON.

CONCEPTUS III.

Isaac elegantissimam suam sponfam Rebeccam omnino primo vidit, & salutavit ad puteum viventis, & videntis: Genes. 24. *Eo autem tempore deambulabat Isaac per viam, adducit ad puteum, cuius nomen est, viventis, & videntis. Cum elevasset oculos, vidit camelos venientes procul; Rebecca quoque conspecto Isaac. &c.* Signatè dicit Scriptura: *Eo autem tempore*: Quale quæso fuit tempus? in eo quid egit Isaac? unde præsentia, & confortio Rebeccæ beatus est? denominat tempus Scriptura, & simul etiam actionem Isaaci, quâ tunc occupatus erat, specificat, *Egressus erat ad meditandum in agro, incensus jam die*; Septuaginta Interpretes, pro *li* ad meditandum, legunt; ad *Exercendum*. Vesperis ergo se Isaac exercebat, exercitium determinat David Psalm. 76. *Exercitabam, & sciebam Spiritum meum*. Ruminabat optimè edoctus Juvenis incedente se sole, quid illa die, aut mali egisset, aut boni facere intermississet, Domum suam conscientia purgabat in agro, & ut fructus? advenientem suam sponfam Rebeccam intueri, salutare, meretur. Rebecca sponsa animarum nostrarum, est gratia Dei ibi hæc se vel maximè offert & præsentat, ubi anima se ipsam quotidiano conscientia examine exercet, quid mali admissum, quid boni intermissum, quid obiter, & pertunctorie gestum sit, exactè disquirat, ruminat, & examinat.

CONCEPTUS IV.

Dum Elias curru igneo raperetur in cælum, Elisæus discipulus eius rogans inquit: duplicem suum Spiritum sibi hereditatur: *obsecro, ut fiat in me, duplex Spiritus tuus.* 4. Regum. 2. quod rogavit Elisæus obtinuit: *Erit tibi quod petisti*: quis aliter quo medio rem tam difficilem, duplicem Eliæ spiritum, Elisæus impetravit? dicit medium Carthusianus, & fuit incessabilis directio oculorum ad Ellam: *Si videris me, quando tollar a te,*

erit tibi quod petisti. Inspiciendo duplicem Spiritum obtinuit
 Eliseus: si & nos, ut olim Eliseus Eliam, indefinenter, omni die
 sapius conscientias nostras, stricto examine, inspexerimus, dupli-
 ci Spiritu, mentis & animæ perfectionibus dotabimur. Subscri-
 bibe Conceptum S. Bernardus Serm. 17. in Cantica: *Nunquam sine
 nostra conscientia magistra, unctio tollatur à nobis, si duplicato
 munere, non volumus defraudari.*

CONCEPTUS V.

Ruth cap. 2. Moabitidem, legimus *collevisse spicas in agro
 usque ad vesperam, spicas collectas, virga cedens, & excutrens
 invenit hordei modios tres*; Spicarum nomine actus nostri, per
 diem dicta, & facta, intelligi possunt; qui Christianus indies an-
 tequam cubitum iverit, virga iudicii particularis, examinis con-
 scientiæ, spicas, diei elapsi dicta, facta, intermissa, diligenter dis-
 cussit, ruminaverit, indubiè colliget modios tres, triplicem
 inquam gratiam: gratiam compunctionis de negligentis com-
 missis, gratiam conjunctionis cum DEO, gratiam emendati-
 onis, majoris impofterum cautelæ in conversando, & ope-
 rando.

CONCEPTUS VI.

Postquam DEUS tot nobiles creaturas produxisset, bonas
 esse S. Spiritus affirmat: *Vidit DEUS quod esset bonum.* Genes.
 cap. 1. Omnia DEI opera bona simpliciter esse approbantur.
 Paulo post Sanctus Spiritus, qui prius opera Dei bona simplici-
 ter esse dixerat, valde bona esse annunciat: *Erant valde bona*:
 jam non amplius opera DEI dicit esse bona simpliciter, sed
 cum addito: *Valde bona.* Optima inquam, ac omni norma
 perfecta, omni regula absoluta. Quid opera, quæ antea S.
 Spiritus simpliciter bona dixit, jam valde bona, id est, per-
 fectissima, absolutissima fecit? causalis adscribitur inspectioni,
 examini, quod super opera sua DEUS instituit: *Viditque
 DEUS cuncta, qua fecerat, & erant valde bona*: Genes.
 Pars II. (Y y) cat.

cap. i. Prius quidem bona, postea valdè bona, postquam
pè examen intercessisset; ex quo discimus, opera meliora
quantumvis bona fuerint, meliora adhuc futura fore, si
Sanctæ inquisitionis libellam, per quotidianum examen
scientiæ revocentur.

Hortor ergo omnes cum S. Chrystomo Serm. 3. pe
nitent. *Faciamus hoc in operibus nostris vocata conscientia
fra, faciamus similiter rationem operum, verborum, cogita
num, & scrutemur quid utiliter insumptum sit, quid in pe
niciem nostram, quis sermo malus expensus in convitia,
sales, in turpiloquia, qua concupiscentia oculum in
intemperantiam provocavit.*

Amen.

